

Nasjonalt frukt- og sidersenter
&
Søknad frå Hardanger
Siderprodusentlag

*8. november 2024
Hardangerrådet, Odda*

1. Nasjonalt frukt- og sidersenter

Framlegging av skisseprosjekt

Prosess så langt

- Prosjektgruppe 2020-2023

Kompetansesenter for
Frukt

Kompetansesenter for
Sider og Most

Formidlingscenter for
frukt og sider

Mulighetsstudium 2024

- Arbeidsgruppe: Hardanger Siderprodusentlag, Hardanger og Voss museum, NIBIO (2024)
- Mulighetsstudium/skisseprosjekt 2024. Arkipartner
- Nettverksbygging og forankring
 - første framlegg juni
 - folkemøte oktober
- Intensjonsavtale på Prestegardsløa mm. ut 2025
- Utarbeida skisseprosjekt

Utgangspunktet for satsinga:

- episenteret for norsk frukt- og siderproduksjon
- NIBIO
- Profesjonelle fruktprodusentar
- 80 % av norsk siderproduksjon
- Utvalgt kulturlandskap
- Lange tradisjonar og rik historie
- Prestegarden og kyrkjehistoria og munkane
- Musea er viktige samarbeidspartnarar
- Utdanning ved fagskulen Hjeltnes
- Reiseliv og næring

NIBIO

Ullensvang
kyrje

Prestebustad

Soknehus

Presteløa

Eit fysisk senter
– fokus på formidling

Forprosjekt

Norsk Eruktsenter Hardanger

Visjon

Skapa eit nasjonalt formidlingscenter for frukt- og siderproduksjon, forankra i forskning, næring, kultur og tradisjon.

Nasjonalt frukt- og sidersenter Formidlingscenter

Illustrasjon under arbeid

Mål

Ta i bruk prestegardsløa, uteareal og andre bygg ved Ullensvang prestegard til eit nasjonalt formidlingscenter for frukt- og siderproduksjon.

Anlegget skal verta ein attraksjon og ein aktiv møteplass for næring, innbyggjarar og tilreisande.

Attraksjonen byggjer på og ivaretek vår felles kulturarv.

Senteret skal vera ei kraft i utviklinga av fruktnæringa og kulturlandskapet.

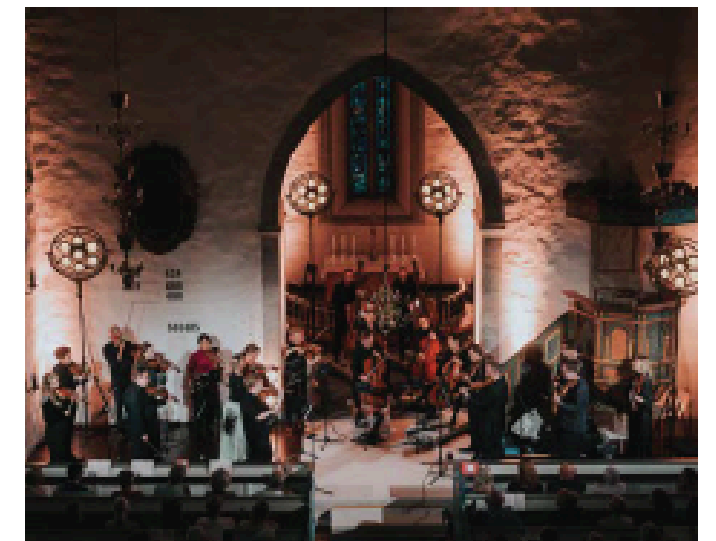
Opedal - episenter for norsk fruktproduksjon. Del av Utvalt Kulturlandskap
Foto: E. Emmerhoff / Hardanger Musikkfest

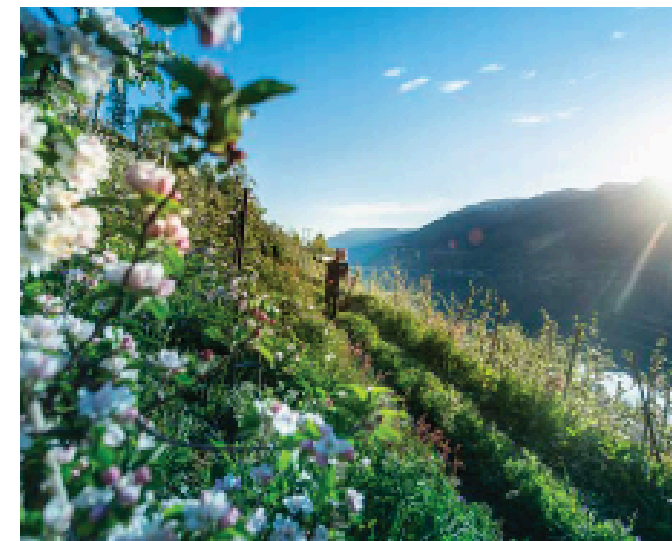
Hardangerepler i gammelt trau
Foto: E. Emmerhoff / Hardanger Musikkfest

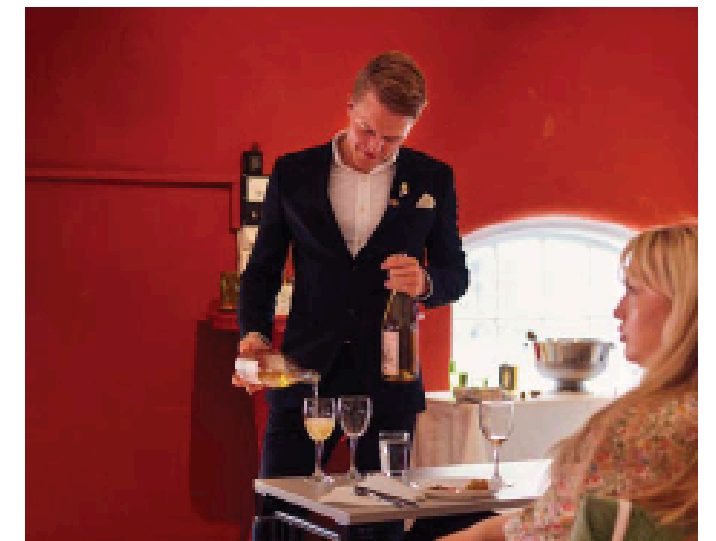
Forskning og innovasjon innen most og siderproduksjon.
Foto: J.E. Haara / Aga sideri

Ullensvang kyrkje - viktig samlingsplass og kulturarena.
Foto: E. Emmerhoff / Hardanger Musikkfest

Hardanger - et internasjonalt anerkjent reisemål med epleproduksjon mellom fjord og fjell.
Foto: Visit Hardangerfjord

Kurs, formidling og arrangementer med fagpersoner.
Foto: Ø. Haara / Hardanger Internasjonale Siderfest

03 Idéen

Prestegårdsløa er inngangsporten og et sentrum for opplevelser og kunnskap. Her får du informasjon om landskapet du er i, både konkret og immaterielt. Det er utstillinger i bygningen, du kan smake på frukt og sider, det er café og butikk. Her er foredragssal og kurslokale. Det er kontorplasser du kan leie for kortere eller lengre tid, i et miljø med andre. Bygningen er formidlingssenteret som gir nok informasjon til at du kan gå videre ut av bygningen og oppleve og forstå mer av det du ser utenfor, like utenfor på Kjerneturen, i gangavstand til gårdene og spor etter munkene på Lofthus, i bil- eller båtavstand til produsentene i Sørfjorden og ellers i Hardanger, og i videre forstand, til fruktmiljøet i hele landet.

Arbeidstittel for løa har vi gitt navnet
Frukt- og sidersenteret.

Ullensvang Gjestehim, Hotel Ullensvang, Folkehøgskulen i Hardanger, Hardanger og Voss museum, butikkene og serveringsstedene er naturlige samarbeidspartnere som utfyller og vil forlengje opplevelsen. Frukt- og sidersenteret formidler deg ut til siderprodusentene på gårdene, til de kulturhistoriske stedene i bygda og gjerne videre ut til de mektige naturopplevelsene på begge sider av Sørfjorden. Dette omfatter også Folgefonna nasjonalpark og Hardangervidda nasjonalpark, samt Utvalgt Kulturlandskap Ullensvang. Frukt- og sidersenteret tilbyr aktiviteter hele året.

Frukt- og sidersenteret er formidler av økosystemet bak og i frukt- og siderkulturen; aktører og steder «i marken». Dette kan være:

- Fruktgårder, moderne frukthager, «den lune lisone»
- NIBIO
- Frukthager med gamle fruktsorter
- Vandringer i kulturlandskapet og den mektige naturen
- Munketreppene, Munkastova, Munkakjeldo
- Spor etter kulturhistorisk landskap og veggen opp til Hardangervidda
- Hardangervidda som vannressursen til fruktdyrkinga, naturen som opplevelse og forutsetning
- Siderprodusenter, gards- og smaksopplevelser
- Gjestehimmen med lokalmat og -drikke
- Hardangerturismen med Hotel Ullensvang gjennom flere generasjoner
- Den historiske frukttrafikken langs Norskekysten
- Fortellertradisjon om hardingebonden, frukt og sider
- «Kirken på Tangen» som ikonisk sted i Hardanger
- Tilgang til strand og fjorden

04 Prestegardsløa

Prestegardsløa er fra tidlig 1800-tallet. Løa ble ikke fredet i prestegårdsfredningen. Trolig hadde nyere elementer dekket til såpass mye av originaldelene at man ikke så hvilke historiske verdier som lå skjult bak de nye konstruksjonene.

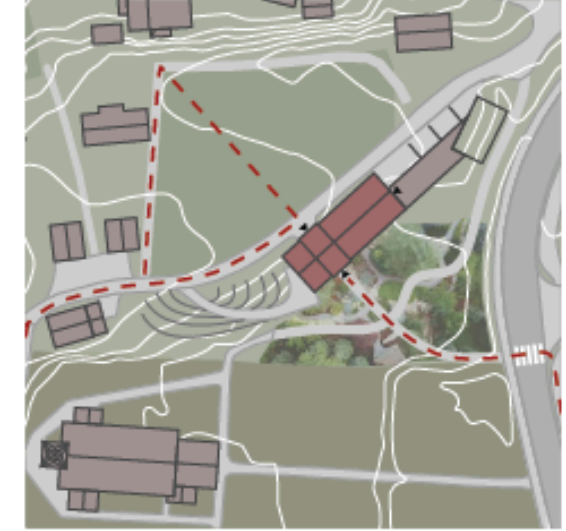
Det er kjeller under deler av bygningen. Det er et nyere etasjeskille opp til loftsetasjen på størstedelen av bygningen i lengderetning. Løa har skifertak og både malt og ubehandlet trekledning.

Gamle foto viser at det har vært opplett over låvebru mot øst fram til ca. 1960-tallet. Opplettet og låvebrua er fjernet, men plasseringen framgår i konstruksjonen.

Det er toalett i sørenden. De er ment for kirkegjengere og tilsatte i Ullensvang kyrkje.

Prestegårdsløa eies av Allstad AS (tidligere Opplysningsvesenets fond). Bygningen har blitt brukt til lager inntil nylig. Hardanger Siderproduzentlag og prosjektet har inngått intensjonsavtale på bygget i 2024.

Bygninger med kulturminneverdi vernes best gjennom bruk. Frukt- og sidersenteret kan tilrettelegge for ny bruk med respekt for bygningen og framheve verdiene i den spesielle konstruksjonen.

Prestegårdsløa rundt år 1950
Foto: ?? ???

2024

Foto: Knud Knudsen, 1872

Konstruksjonen

Prestegardsløa er 28 meter lang og 10 meter brei. Dette er uvanlig store dimensjoner for en grindverksbygning. Den har 10 grinder i store dimensjoner, med skråavstivere og sperrer på 6-7 tommer og stolper opp til 60 cm.

Grindverksbygningen står delvis på kjeller i natursteinsmur, delvis på nyere betongvegger og delvis på grunnmurer uten kjeller. Etasjeskillet mot loftsetasjen er forsterket med bæring i en langsgående stålbeleg på oversiden. Etasjeskillet mot kjeller er i tre med en betongpåstøp.

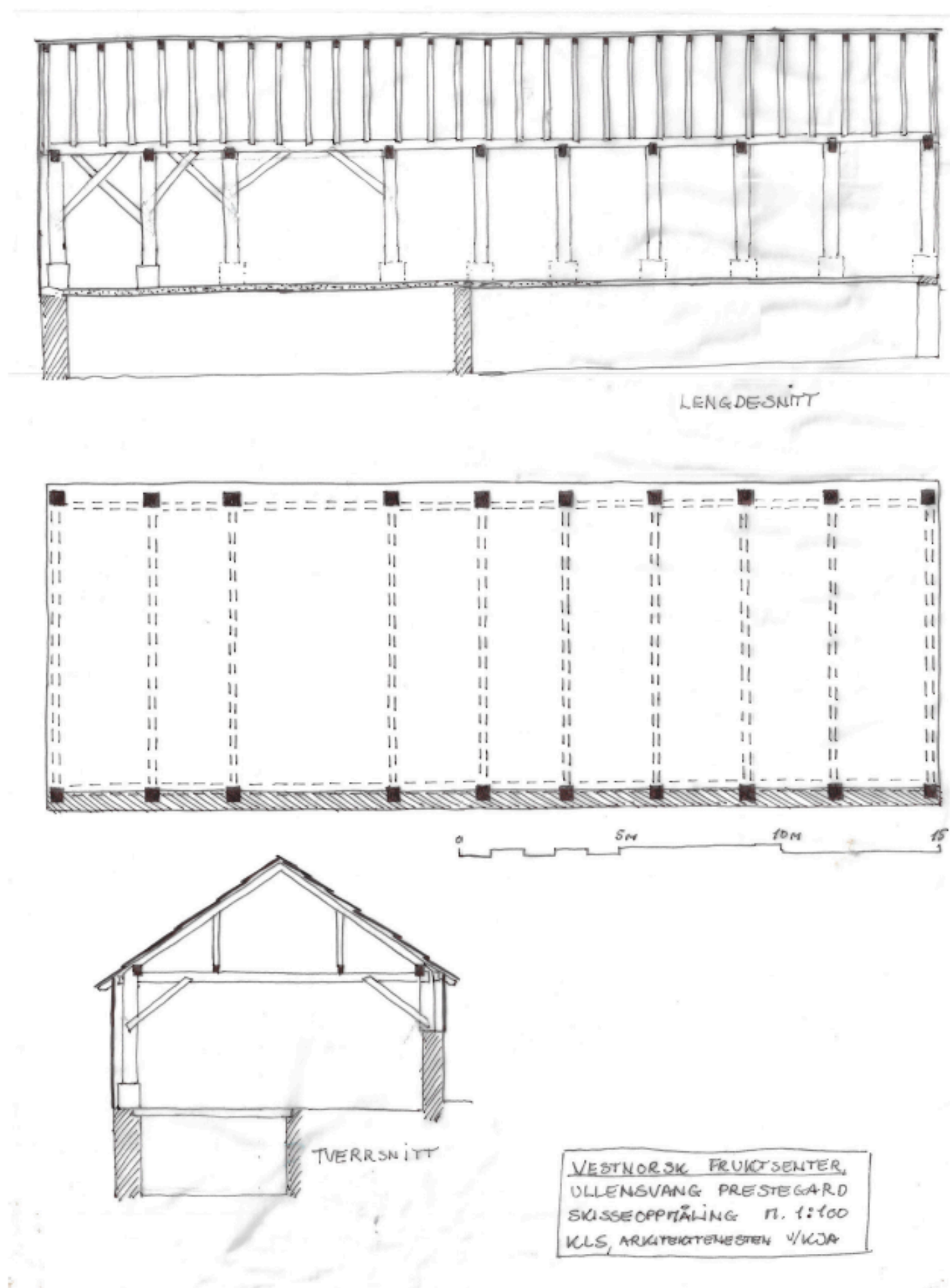
Kledningen er liggende, uprofilert, uhøvla vestlandskledning. Taket har stor, flott Hardangerskifer lagt som rasteheller, det vil si at hellene ligger i horisontale raster annenhver over- og underligger.

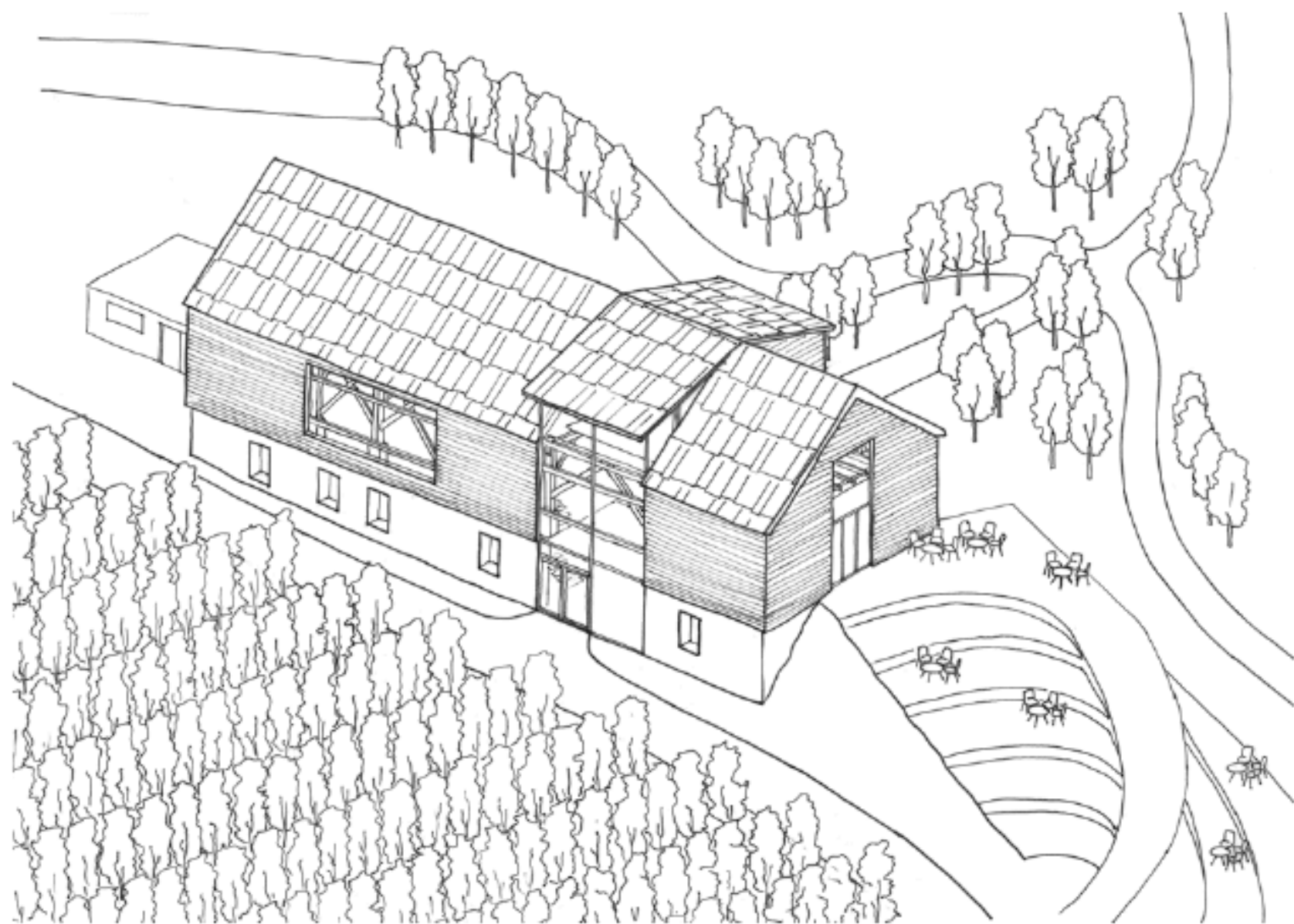
Arkitekt Kjell Andresen forklarer:

“Grindverk med så stor bredde gir store utfordringer for bygningens statikk. Sperrene får et horisontalspenn på nær 5 m fra mønet til stavleiene. Dette gir stor nedbøyning. For å bøte på denne nedbøyningen har de etablert langsgående takstoler med bjelker oppå betene og skrå støtter fra bjelken og opp til hver andre til tredje sperre. Dette har redusert, men ikke fjernet all nedbøyning.

Sperrene gir et svært stort sidebelastning på stavleiene; ikke bare en horisontalkraft, men også en vridningskraft fordi sperrene hviler på toppen av stavleiene. Dette har de bøtet på ved å plassere grindene tettere. Dermed får de flere beter til å ta opp sidepresset. Normale grindverksløer har en avstand mellom grindene på 3,5 – 4 m. I denne løa er avstanden vesentlig mindre, med unntak av avstanden ved kjølebrua. Det er uvisst om låvebrua er original eller kommet til seinere, sannsynligvis er den original.

For å hindre vridning på stavleiene, ble det ofte brukt «bråtastykker», det vil si klosser inntil stavleiens insider. En kanskje bedre løsning, og ikke helt uvanlig, er kraftige bindhaker av jern fra stavleienes oversider og ned i betene, opp mot 1 meter lange. Med et isolert og dermed litt tyngre tak må man uansett regne med å måtte forsterke disse sårbare delene av den gamle bærekonstruksjonen.”

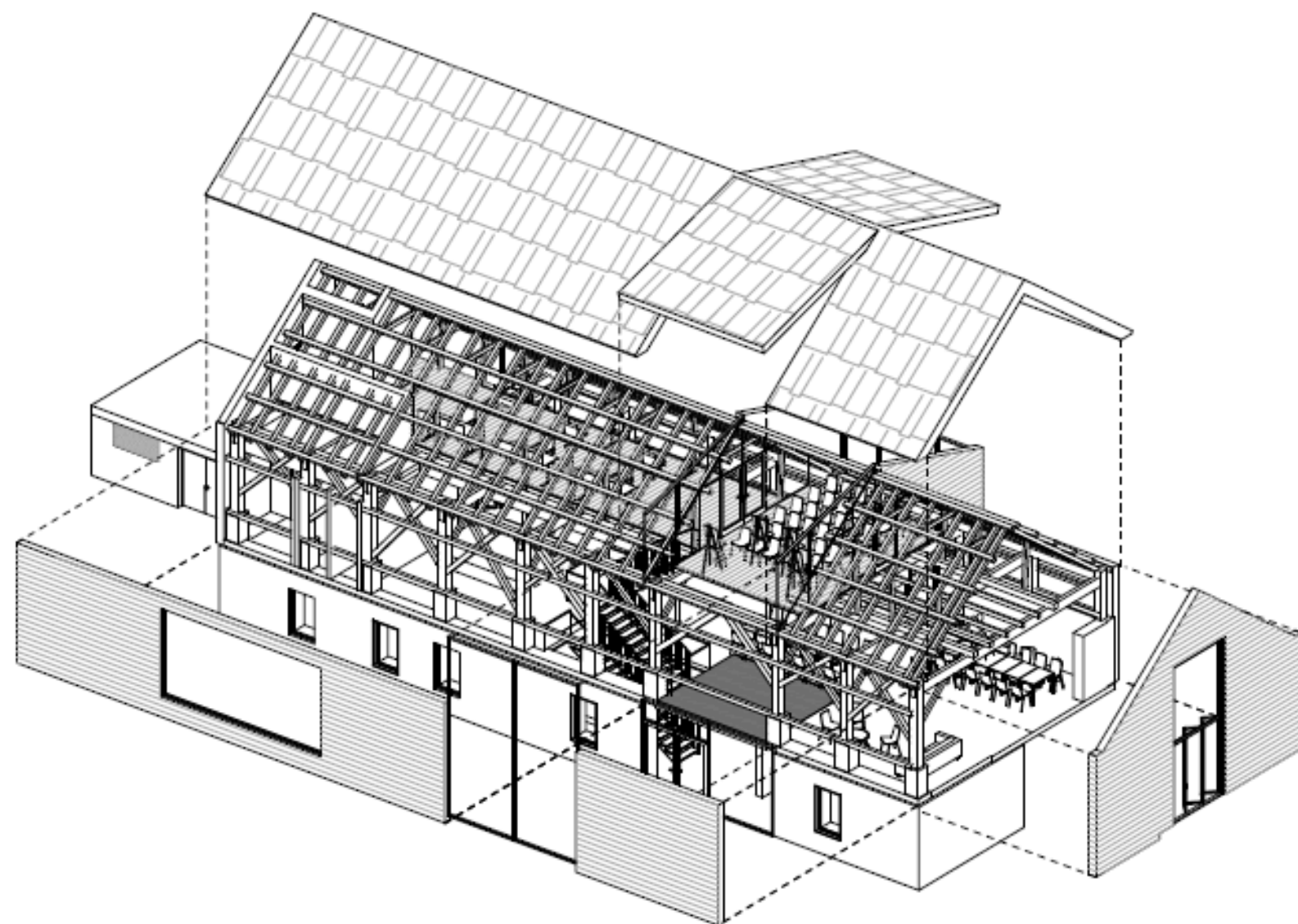

Hovedgrep

Rundt Prestegårdsløa terraseres terrenget til et amfi tilrettelagt for gjennomgang og opphold. Dette bringer fram, tydeliggjør og tilgjengeliggjør en eksisterende flott plass i landskapet. Amfiet er koblet sammen med Løa med en glassdør i gavlveggen mot sørvest. Kjelleretasjen utvides mot nordøst med rom for teknikk. Det lages egen inngang til nye, offentlige toaletter i hovedetasjen.

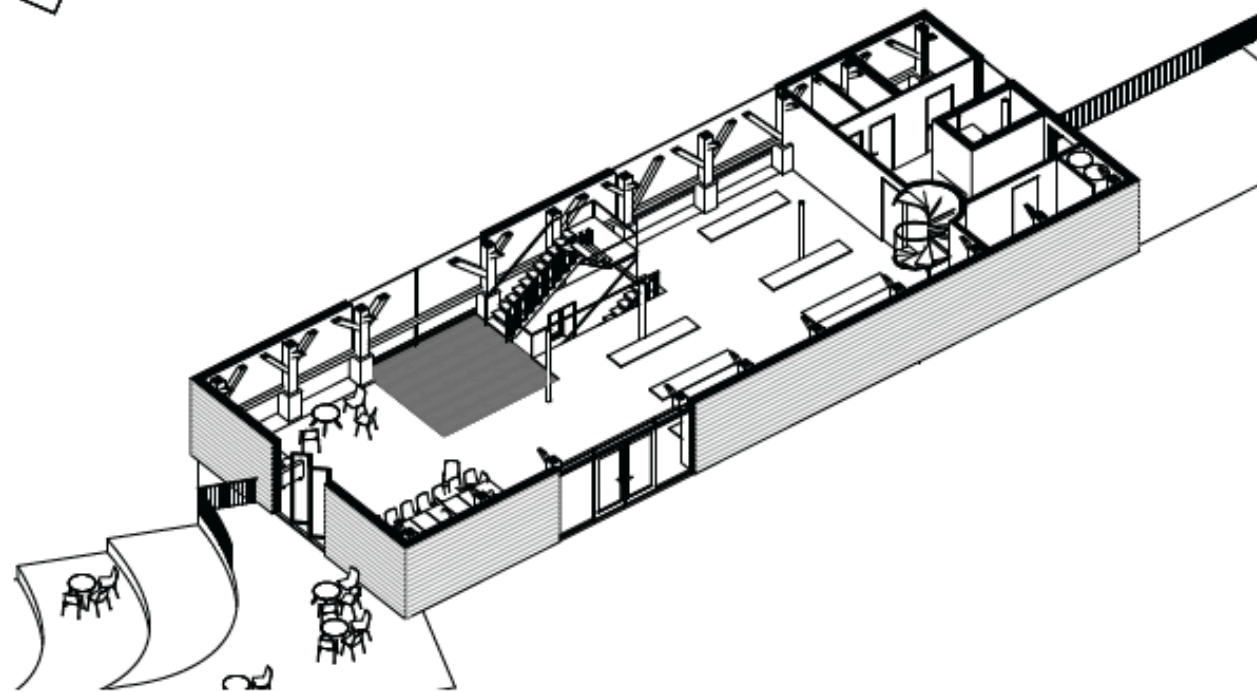
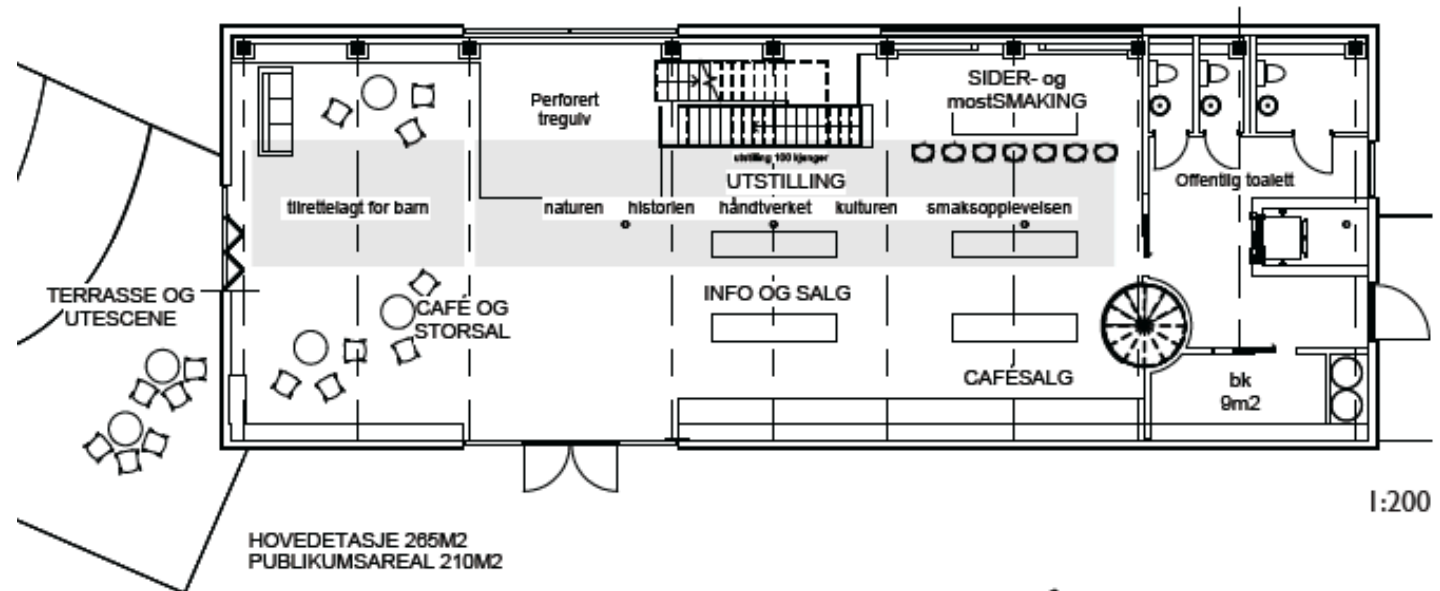
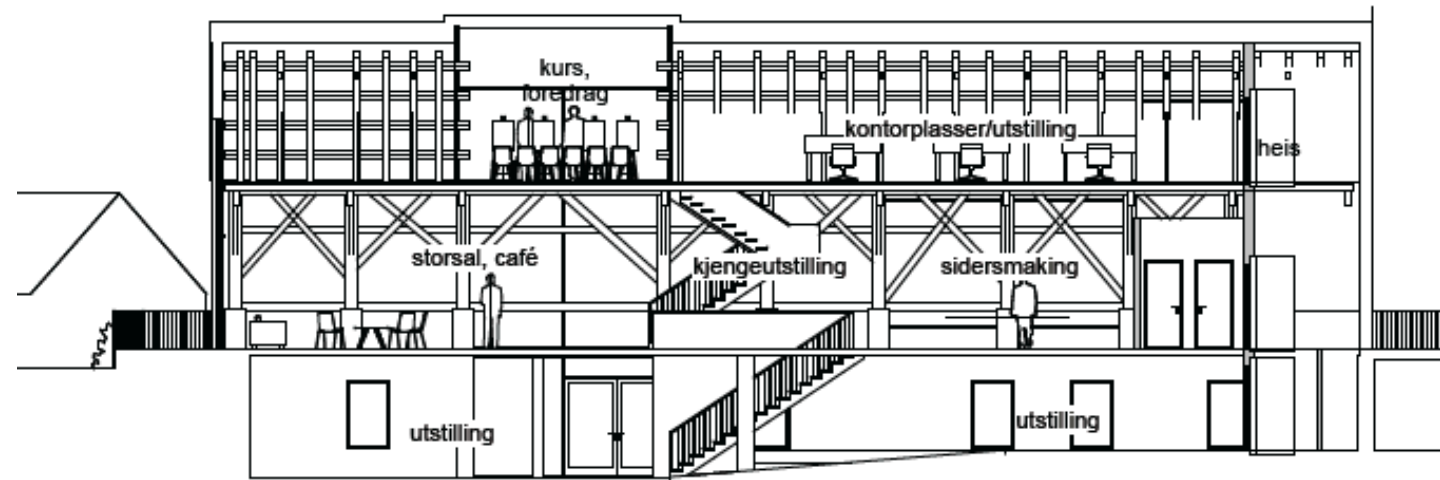
Takopplettet tilbakeføres og tydeliggjør en gjennomgangsakse som tar besøkende fra uteområdet mot sørøst og riksvegen, gjennom formidlingen og videre til utsikten mot landskapet og til kjerneturen. Trekledningen byttes ut med glassfelt under takopplettet som sammen med et perforert golv i hovedetasjen tydeliggjør en transparenss i denne delen av bygningen.

Konstruksjonen gjeninntar en betydelig visuell plass i interiøret og kommer til syne gjennom store glassfelt i fasaden. Åpne felt i etasjeskillet mot loft viser fram den spesielle takkonstruksjonen, også fra hovedetasjen.

Hovedtiltak

- Bygningens særegne grindkonstruksjon skal vises fram som et hovedpoeng i arkitekturen. Dette betyr at isolasjon skal legges på utsiden av konstruksjonen, og at innvendige vegger oppleves som innsida av eksisterende kledning. Taket isoleres oppå konstruksjonen og skiferen løftes. Når grindverket isoleres og får tilført tyngde, må det forsterkes, se Kjell Andresen i kapitlet om konstruksjonen.
- Isolasjonsmaterialet må tåle risiko for utettheter i konstruksjonen og må derfor være trefiber eller lin, med diffusjonsåpne tettlag. Dytting av naturull. Kjelleren isoleres med Isokalk.
- Råteskader i grindverkskonstruksjonen må utbedres.
- Etasjeskillene forsterkes.
- Stålbjelken på loftet flyttes inn i eller under etasjeskillet slik at loftet kan tilrettelegges for bruk.
- Kjellergolvet brytes opp og golvet senkes og isoleres.
- Åpninger i vegger legges i isolasjonssjiktet utenpå konstruksjonen, slik at det vil oppstå vinduer med konstruksjoner synlige sett fra utsiden.
- Oppløst over tidligere låvebru gjenskapes over hovedinngangen. På motsatte side legges et nytt tilsvarende oppløst. Dermed dannes et større areal på loftet som kan brukes med direkte dagslys og utsyn.
- Over caféområdet er det ikke etasjeskille mot loftet, men åpent helt opp til takkonstruksjonen.
- Alt treverk i furu av seintvokst furu. Kledning lik eksisterende; liggende, uhøvla vestlandskledning i samme dimensjon som eksisterende. Linolje- eller komposisjonsmaling etter videre vurderinger. Festemidler i henhold til verneverdig bygg fra samme byggeperiode.
- Murverk i KC-mørtel etter videre vurderinger. Overflatebehandlet med rein silikatmaling, helt uten organiske tilsetningsmidler, for eksempel Keim eller Beck.
- Plast og akrylbaserte byggematerialer skal unngås. Dette gjelder også maling; akryl- og lateksbaserte malinger skal ikke brukes.

Hovedetasjen

Hovedetasjen svarer på hovedfunksjonene for mottagelse, informasjon, café og butikk. Viktig i denne etasjen er smaksopplevelser av fruktprodukter, spesielt most- og sidersmaking. Sidersmakinga (med og uten alkohol) er et viktig ledd i formidlinga av besøkende ut til produsentene, fagmiljøet og kulturlandskapet generelt. I hovedetasjen er det et område for skiftende utstillinger og område for barn. Det vises til oppleving av siderproduksjonsutstyr og utstilling i Hardanger folkemuseum, i Agatunet og hos private eller det vises modeller i utstillingen.

Spesielt for Frukt- og sidersenteret er muligheten til å kunne vise en samling med 100 norske kjenger (drikkekar). De fleste er fra Hardanger. Det bygges et glassmonter for kjengene mellom utstillingsområdet og trappa opp til loftet. Der står de som en flott fondvegg midt i lokalet og kan studeres fra begge sider.

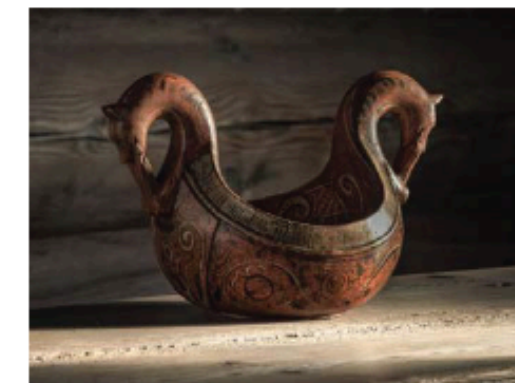
Caféområdet kan møbleres til forskjellig bruk, både generell café, undervisning eller til andre samlinger. Det møbleres med bord som kan brukes enkeltvis eller settes sammen til større bord eller til langbord. I veggen mot sør er det stor dør/port som i åpen stilling gir en mulighet for scene til amfiet utenfor. Eller i lukket tilstand, scene innad med flott utsikt som bakgrunn.

Hovedtrappa ned til kjelleretasjen og til loftet er sentralt plassert med god oversikt til hele bygningen og med panoramautsikt til Hardangerlandskapet.

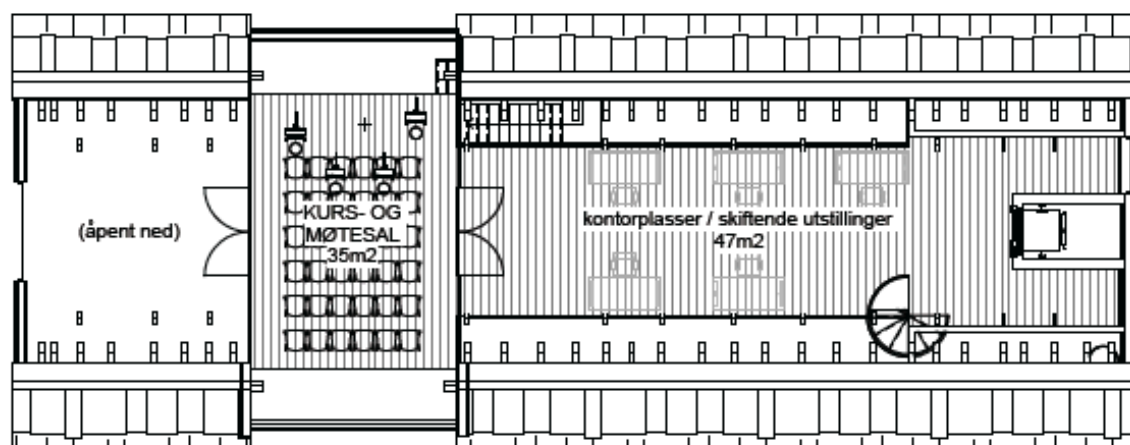
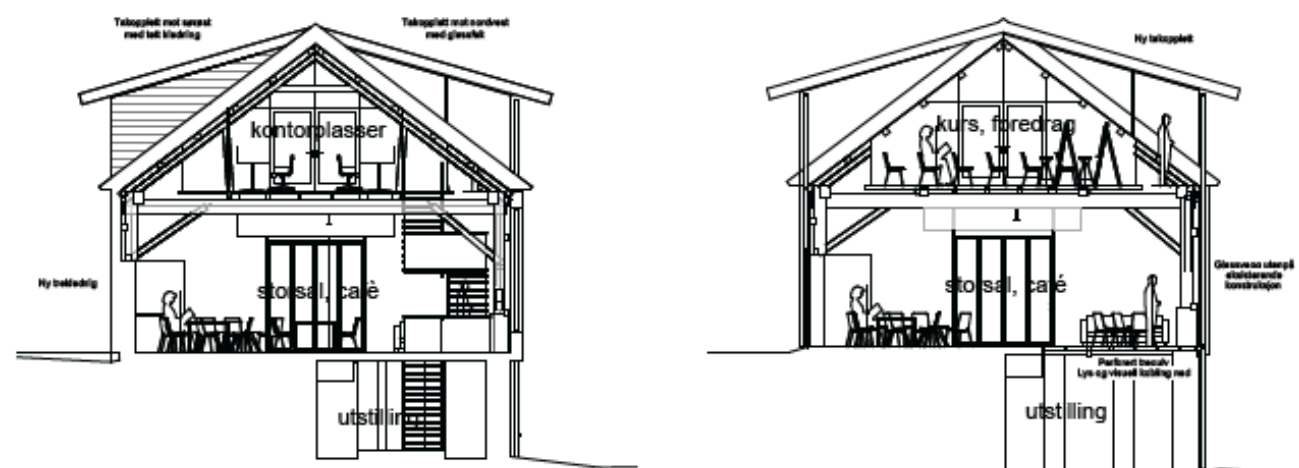
I nordre ende er det toaletter. De kan brukes også når Frukt- og sidersenteret er lukket, med egen inngang fra nord. Dermed kan de ha samme funksjon som toalettene har i dag, til å betjene kirka og badeplassen i Haugasundsvikje. I nordre ende er det også heis, rømningstrapp og bøttekott.

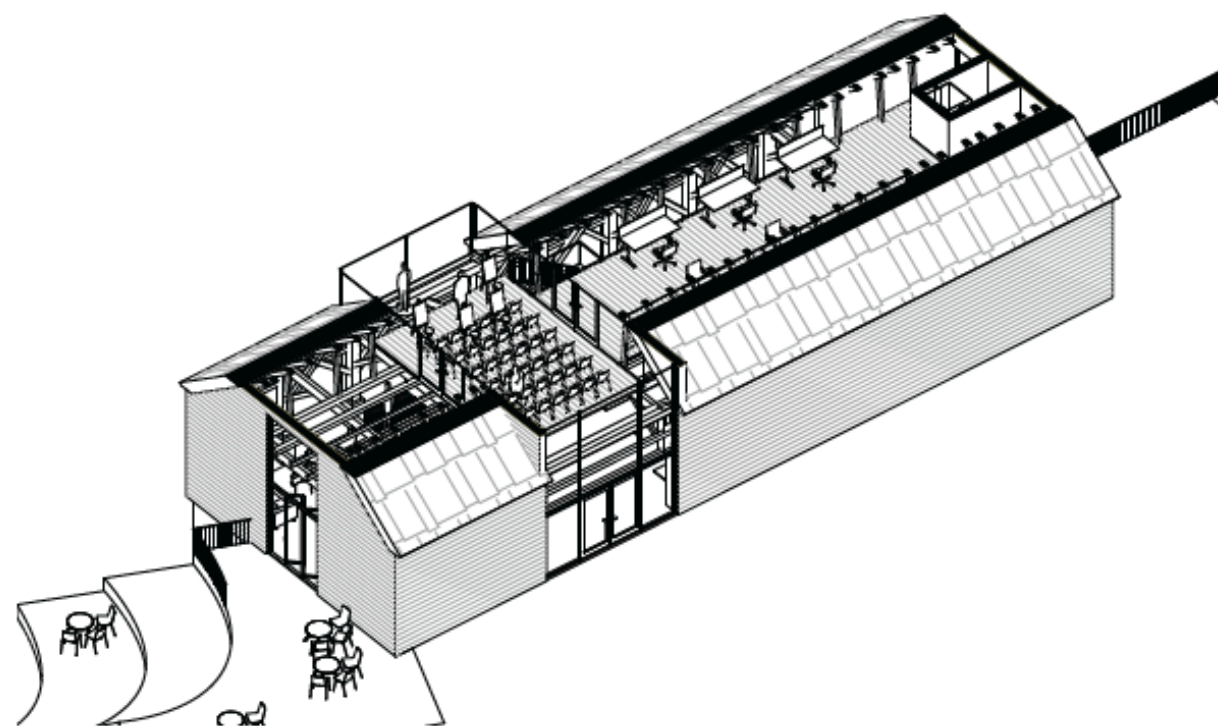
Hovedetasjen i dag

Kjenge fra forsida av boka om kjenger, *Snus i Snogen, tromf i brogen*, forfatter Sverre Strandenes, John Grieg forlag, 2020.. Foto Morten Henden Aamot, Norsk folkemuseum.

1:200

Loftsetasjen

Når du går opp trappa fra hovedetasjen, kommer du opp under det reetablerte og det nye opplettet i taket med utsikten mot Sørfjorden, Folgefonnhalvøya, Prestegarden og kirka. Gjennom glassvegger ser du ned gjennom konstruksjonen til caféområdet under. Dette er en mindre kurs- og møtesal som kan leies ut/brukes av flere. På loftet er det i tillegg et generelt lokale som kan brukes som fleksibelt kontorområde, gjerne en plass der folk kan leie seg inn for kortere eller lengre tid.

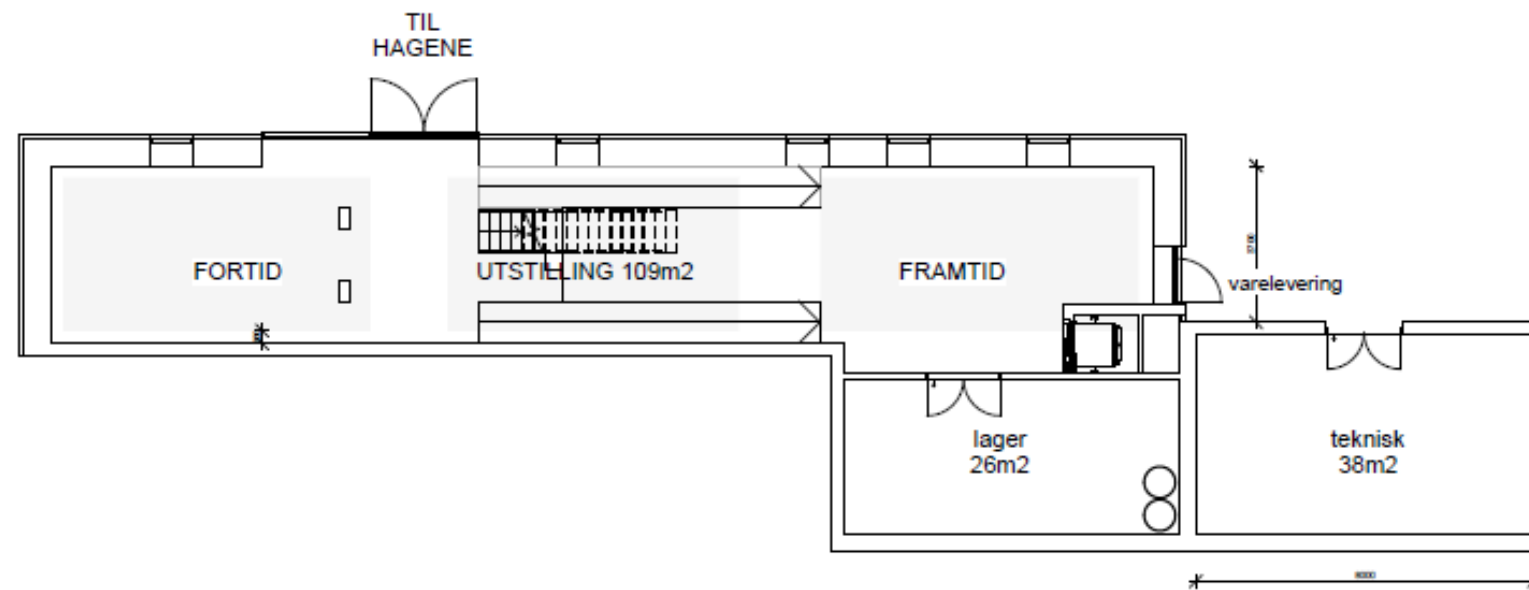
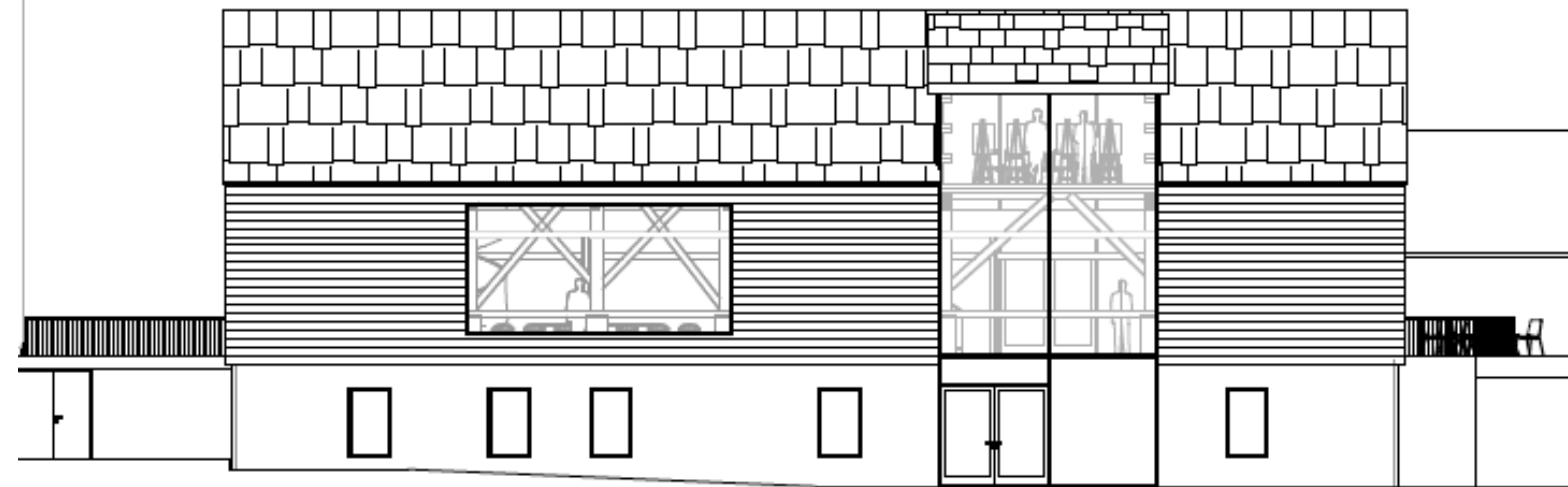
Loftlokalet kan ryddes og brukes til utstillinger.

På begge sider av det generelle området ut mot skråtaket ser du noen av de mest spennende delene av grindkonstruksjonen. Vi foreslår at det settes knevegger i glass der skråtaket blir så lavt at du ikke kan bruke arealet og at golvet slutter der. Da kan du se konstruksjonen både fra loftet gjennom kneveggene i glass og det er åpent langs veggene nede fra hovedetasjen og opp til sidene i taket.

Rømnings-/bitrapp og heis i nordre ende.

Prestegårdsløa rundt år 1950
fra Forprosjekt Norsk fruktsenter Hardanger 2000

Kjelleretasjen

Gå ned hovedtrappa fra hovedetasjen, og du kommer til kjelleren der den faste utstillingen fyller etasjen. Her formidles historien om frukt- og epledyrkingen fra munkene starta med den i Opedal på 1200-tallet til i dag: De første eplene, cisterciensermunkene, prestene på benefisert gods og kirka som utdanningsinstitusjon for fruktdyrkerne, gamle eplesorter til dagens produksjonsbetingelser, poding, pollinering, økologisk vinkling og til fagmiljøets framtidsetta utvikling, forskning på frukt og sider, ønologi og om beskytta varemerke for Hardangersider.

Det er kjeller kun under deler av Prestegardsløa. Veggene beholdes, men golvet brytes opp for senking, isolering og vannbåren varme i golvet.

I nordre del graves det ut for lager. Utenfor nordveggen, delvis inngravd mellom løa og eksisterende inngravde garasjer, bygges rom for tekniske anlegg.

I nordre ende er det vare- /biinngang og heis.

Kjelleren beholder sine innvendige flater i steinmur og betong. Veggene isoleres utvendig med Isokalk og følger økning i tykkelse på utvendig side slik som treveggene over. Nytt glassfelt med dør ved utgangen til hagene, og nye, innvendige vinduer innenfor eksisterende vinduer.

Etter utstillingen, går du ut på Løeflaten og fortsetter opplevelsene gjennom eplehager og det rike kulturhistoriske bygningsmiljøet ved kirka og Prestegården ned til fjorden.

Uteområdet i dag

Prestegardsløa ligger i skrånende terreng på oppsida av Kyrkjevegen som går ned til Prestegarden og Prestegardsbygga. Prestegarden og -løa kom til mens all trafikk gikk på fjorden. Biler og veg har kommet til seinere og Riksveg 13 ligger «tilfeldig plassert» forbi ihht. egen logikk. Mellom løa og vegen er det en flate. I nyere tid er den asfaltert til parkering for kirka og besøkende til Prestegarden og til badeplassen i Haugasundsvikje. Flaten ligger på et nivå senket fra Rv.13. Avkjørselen fra Rv.13 er i svingen like nord for løa og deles med bebyggelsen i Osen og Ullensvang gjesteheim.

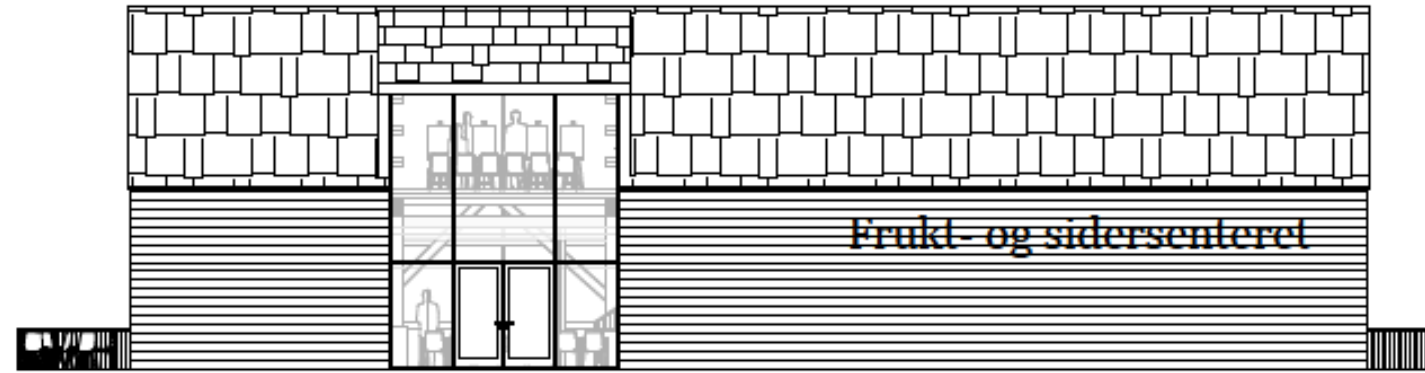
Løa formidler terrengspranget på én etasje fra eksisterende parkeringsflate og ned til Kyrkjevegen. Nord for løa langs Kyrkjevegen ligger i dag garasjer og lagerrom inn i terrenget med sittegrupper på terrengnivået oppå, på taket. Sør for løa faller terrenget i en grasbakke med gangveg fra parkeringsflaten ned til Kyrkjevegen.

Avkjørselen fra Rv.13 er fra Statens vegvesen definert til ikke å tåle nevneverdig mer trafikk enn eksisterende (ref. arbeid med nye boliger på Øyri). Ved ny bruk av Prestegardsløa med mer trafikk, er det behov for annen trafikkløsning.

På flaten på nedsida av løa ligger prestegardsbygningene, den gamle prestegardshagen og NIBIO sine eplehager.

Målsettinger for Frukt- og sidersenteret sitt uteområde er:

- Hovedinngang på fasaden mot utstillingshagen, synlig fra Rv.13
- Utstillingshage mot Rv.13 som besøkshage og som annonsering mot Rv.13.
- Besøkshagen kan aktivisere både voksne og barn.
- Området på sørsida som utecafé med mulighet for overdekning
- Utecaféen er synlig fra Rv.13, ligger solvendt og med utsikt
- Caféen ligger ved installasjoner for barn
- Installasjoner for barn relatert til frukt
- Installasjoner for barn utnytter terrengfallet
- Terrengfallet utnyttes og kan brukes som amfi
- Utgang fra utstillingslokale i kjelleren til eplehagene og «Kjerneturen»
- Vareadkomst og HC-parkering i nord på nivå med underetasjen og driftsfunksjoner i inngravde garasjer/lagerrom

Foreslått situasjon

Dagens situasjon

Utstillingshagen

Hardanger er et av de mest besøkte turistområdene i landet. Potensialet for besøkende til senteret er stort. Utstillingshagen på oppsida og bygningen annonserer Frukt- og sidersenteret overfor reisende på Rv.13. Aktiviteter og café underbygger at dette er et sted å besøke.

Utstillingshagen er godt synlig, men skjermet mot Rv.13 med nivåforskjell i mur og med lav og tett beplantning.

Utstillingshagen har frukttrær, viser enkle prinsipper for frukt dyrking, gamle og nye frukt- og eple sorter og tilbyr smaking av sorter. Caféen bruker kunnskapen fra cisterciensermunkene i Opedal til dyrking av urter og grønnsaker og som caféen bruker i maten de tilbyr. Frukt- og sidersenteret relaterer sine eksempler til gårdene på Lofthus og Ullensvang kulturlandskapsområde og til NIBIO slik at besøkende kan gå og oppleve dyrking i full skala. Den historiske frukthagen i Agatunet og museumshagen på Utne nås med båttransport over fjorden i kyrkjebåten Signe eller med moderne farkoster.

Deler av hagen er spesielt tilrettelagt for formidling til barn og er universelt utformet for alle. I tilknytning til caféen og i terrenget ned til Kyrkjevegen anlegges aktiviteter for barn.

Terrengefallet mellom caféen i sør og Prestegårdsflaten anlegges slik at det kan brukes som amfi. Amfiet har mulig fokuspunkt både i port-døra på sørveggen i caféen og i flaten nedenfor. Det bygges som leke-trapp, løype, benk og med gangvegen som kurvet rampe mellom oppe og nede.

Dyrking av urter og grønnsaker

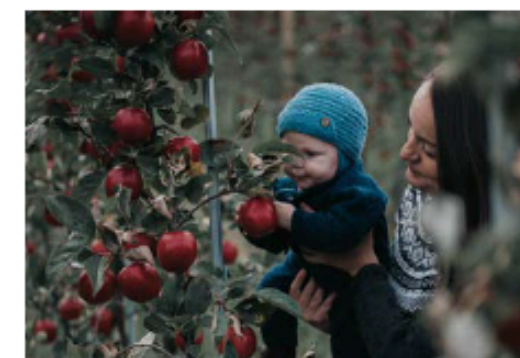

Foto: Elisabeth Emmerhoff

Referanse: Klatreeple EGA Erfurt, Tyskland

Referanse: Lekeplass ved Rheifall, Sveits

Prestegardsløa

som Frukt- og sidersenter

Forutsetninger

Organisering	Prosjekteiger av prosjektet Prestegardsløa
Tomteoppklaring	Prosjekteiger, naboer og Ullensvang kommune.
Ansvarsklargjøring	Mellom Hardanger Siderprodusentlag, NIBIO, Allstad AS, Lofthus Menighet, Ullensvang kommune, Hardanger og Voss Folkemuseum, Den norske kirke, Statens vegvesen, Ullensvang kommune.
Reguleringsplan	Ullensvang kommune.
Finansiering	Prosjekteiger
Låse romprogram	Prosjekteiger
Innhold utstilling	Prosjekteiger
Kontrahering	Prosjekteiger, prosedyre avhengig av om prosjektet er offentlig eller privat.
Oppstart	2026

Området rundt og samarbeidsaktører

Hardanger Siderprodusentlag	NIBIO
Allstad AS	Lofthus menighet
Ullensvang kommune	Norsk fruktdyrkerlag
Hardanger og Voss Folkemuseum	Den norske kirke
Statens vegvesen	Gjesteheimen
Hardanger folkehøgskule	De lokale fruktlagene
Riksantikvaren	Vestland fylke
Kulturminnefondet	Stiftelsen norsk kulturarv
Hotel Ullensvang	

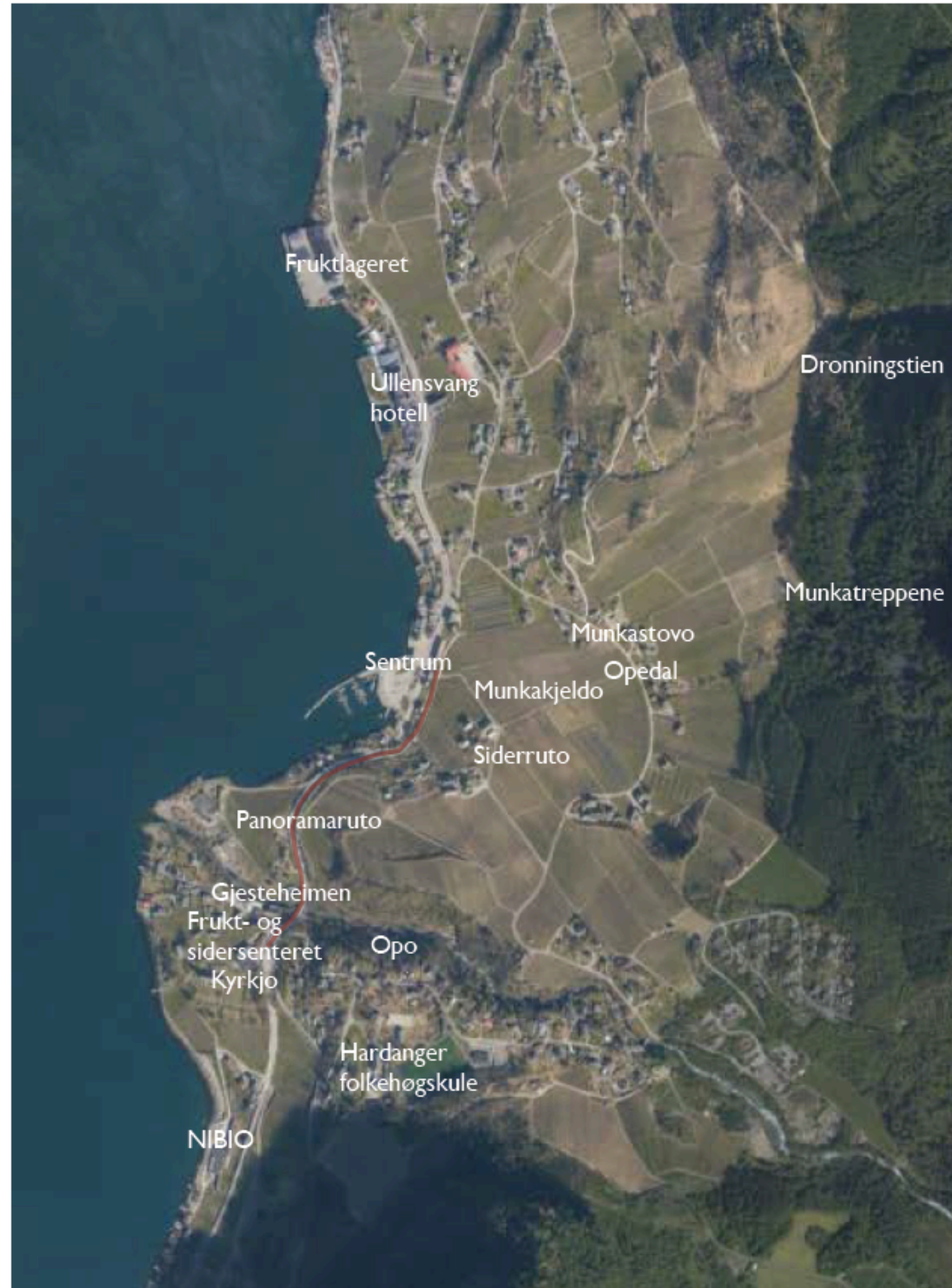
Kostnader

Post	Element	Sats	Kalkulert kostnad
00	Margin og reserve		kr 9 772 500
	Prisstigning	3 %	kr 1 052 500
	Reserve	20 %	kr 8 420 000
01	Felleskostnader		kr 300 000
02	Restaurering		kr 10 000 000
03	Istandsetting til ny bruk		kr 18 000 000
04	Inventar og utstilling		kr 8 000 000
05	Terrengarbeiding		kr 2 500 000
06	Opparbeiding uteområde		kr 3 000 000
07	Utstyr og utemøbler		kr 300 000
	Entreprisekostnad post 1-7		kr 42 100 000
08	Generelle kostnader		kr 9 262 000
	Prosjektering (ARK, iARK, RIB, RIBr, RIV, RIE)	22 %	kr 9 262 000
08.3	Administrasjon		kr 1 473 500
	Prosjektledelse		kr 1 052 500
	Forsikring og gebyrer	3 %	kr 421 000
09	Spesielle kostnader	1 %	kr 13 208 875
	Merverdiavgift post 1-9		kr 13 208 875
	Byggekostnad + spesielle kostnader post, 1-9	25 %	kr 66 044 375
	Total prosjekteringskostnad, post 0-9		kr 75 816 875

05 Øvrige bygninger og område

I tillegg til Prestegårdsløa, står en rekke omkringliggende bygninger sentrale for Nasjonalt frukt- og sidersenter. Kyrkja, Pakterboligen, Telthuset, Presteboligen, Borgstova, Kyrkjenauset, NIBIO og Haugasundsvikje er viktige deler av Kjerneturen og formidlinga.

Aksen Lofthus - Tangen

Lofthus sentrum var tettbygd med flere funksjoner og med kaien som sentrum. Bilen har gjennom de siste tiårene overtatt og splintret dette miljøet. Nå går kommunen i gang med et omfattende løft av Lofthus torg. Utformingen av sentrum skal igjen styrke trivsel og næring for fastboende og reiseliv. Riksvegen skal ta hensyn til andre, verdifullt areal ved fjorden frigjøres fra biler og parkeringen flyttes til fordel for sentrumsfunksjoner, næring og aktivitet.

Det er 1 km fra Lofthus sentrum til Tangen. Langs riksvegen er det gang- og sykkelveg, anlagt av Statens vegvesen. Den ligger hevet over selve riksvegen og gir panoramautsikt til Lofthus og Hardangers attraksjoner, fjord, fjell og Folgefonna, fruktlandskapet på begge sider av Sørfjorden, frukthagene på Lofthus med trasèene for sidervandringene, gården Opedal der munkene var, fossen Skrikjo innerst i dalen, Dronningstien og Munkatreppene opp til Hardangervidda. Med enkle tiltak kan forbindelsen mellom sentrum og Tangen utbedres til å være en attraksjon i seg selv. Dette burde være Norges vakreste gang- og sykkelsti.

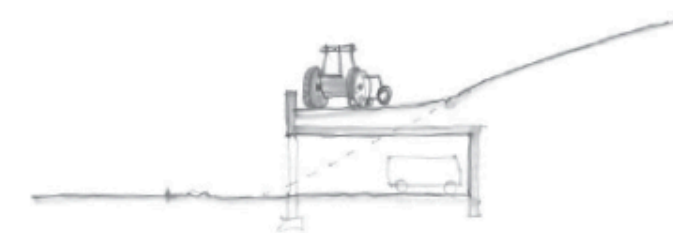
Adkomst og parkering

Nasjonalt frukt- og sidersenter i Prestegardsløa vil gi for stor belastning på eksisterende avkjørsel fra Riksvegen. Statens vegvesen har varslet krav om ny løsning for avkjørsel hvis det bygges nytt boligområde Øyro. Boligområdet innebærer mindre trafikkøkning enn det nasjonale Frukt- og sidersenteret vil medføre. Eksisterende parkeringsplass er for liten til å kunne dekke kirkens, friluftslivets med Haugasundsvikje og Frukt- og sidersenterets behov. I tillegg har NIBIO, allerede i dag, ikke nok plasser for sitt anlegg. Deres besøkende og ansatte i administrasjonen parkerer i dag mellom eplerastene.

Terrenget i Sørfjorden er bratt, mange hensyn og aktører skal tilgodeses på et smalt belte mellom fjøra og de tette kotene med raskt stigende terreng.

Parkeringsløsningen i Lofthus sentrum planlegges fra oppsida av veggen og inn i bakken. Hotel Ullensvang har løst eget parkeringsbehov ved avkjørsel på nedsida av riksvegen og parkering gravd inn med tre etasjer i bakken mellom veggen og fjøra. NIBIO har garasjeanlegg for større maskiner ved laboratoriebygningen, gravd inn i bakken like nedenfor riksvegen.

Langs Langåkeren er riksvegen rett og oversiktlig. Det ligger til rette for å anlegge parkering på oppsida av Riksvegen med avkjørsel, innkjørsel og snuareal. Parkeringen legges på nivå med veggen og graves inn i bakken. Arealet oppå parkeringsarealet nyttes som vendeteig for frukt-rastene på Langåkeren. Parkeringen vil løse behovet for aktørene på Tangen og danne et flott utgangspunkt for besøket i Ullensvang kirke, Prestegardsmiljøet, Haugasundsvikje, NIBIO og Frukt- og sidersenteret.

Tyngre bilar skaper press på lågare fartsgrenser

Fylke trassar Vegvesenet og vil senke fartsgrensa. Målet er å verne mjuke trafikantar frå tyngre, høgare, breiare og raskare bilar.

«Redusert fart i sentrumsområda er eit viktig tiltak som gir tryggare ferdsel for dei mjuke trafikantane og bidrar til meir attraktive stadars», heiter det i innstillinga til Vestland fylkeskommune.
FOTO: NTB

NIBIO's parkeringsanlegg inn i bakken på nedsida av Riksvegen
Foto: Google

Som gamleordføraren, Torolv Hesthammar sa: Hvis me her i Sørfjorden sku halda Strandloven og Vegloven, kunne her ikkje budd folk i det heile.

Vegen vidare

- Mulighetsstudie ferdigstilles i november.
- Finansiera opp:
 - Prosjekt innhald, drift, organisasjon
 - Forprosjekt bygg
- Jobba vidare med nettverket og samarbeidet.

Mål om hovudprosjekt 26

Søknad Hardanger Siderprodusentlag
til Hardanger-kommunane

3-årig stønad

A scenic view of a Norwegian fjord with snow-capped mountains and a group of people walking on a paved path in the foreground. The fjord is a deep blue color, and the mountains are covered in snow and green vegetation. The sky is blue with some white clouds. In the foreground, a group of people of various ages and ethnicities are walking along a paved path, some looking towards the fjord. The overall atmosphere is bright and sunny.

Hardanger

Nasjonalt og nordisk fyrstårn

Sider frå Hardanger - kva er suksessen?

- Kvalitet i fokus
- Samarbeid
- Utvikla marknad og produkt og verdiskaping
- 80% av norsk sidermarknad
- Ca 500 000 liter sider selt i 2023
- Skapt entusiasme og stolthet
- Siderdistriktet Hardanger
- Laga gode historiar og bydd på oss sjølve

Frå prosjekt til drift er ein tøff overgang!

Avslag Klyngesøknad Innovasjon Norge

No er pengetilgangen større i andre siderregionar.

Hardanger ynskjer fortsatt å vera motoren i næringa.

1 tilsett + basic aktivitet – treng budsjett på 1,5 mill

Dagens sikre finansiering (2025)

- Samarbeidsavtale Vestland fylkeskommune: Kr 300 000 kr pr år 2024 – 2026
- Medlemskontingentar: Ca 350 000 kr (avhengig av sal).
- Prosjektmidlar ca 250 000

Totalt 900 000.

Søker Hardanger-kommunane om 500 000 kr pr år i 3 år.

Ullensvang har gjeve 150 000 kr i 2024. Uvurderleg stønad!

Me jobbar breitt - drift og prosjekt

Finansiering						
Kilde			Finansiering år 1	Finansiering år 2	Finansiering år 3	Totalt 3 år
1	Sparebankstiftinga Hardanger	Søker på ny 2025	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000	kr 1 500 000
2	Medlemsavgift siderprodusentar og klyngemedlem	Til Hardanger Siderprodusentlag + klyngekontingent	kr 380 000	kr 400 000	kr 430 000	kr 1 210 000
3	Søknad Agenda Vestlandet	Søker haust 2024	kr 1 000 000	kr 750 000	kr 750 000	kr 2 500 000
4	Søknad Hardangerkommunane	Søker haust 2024	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000	kr 1 500 000
5	Innvilga 25-26 frå Vestland fylkeskommune (drift)	Innvilga 25-26. hÅpar vidareføring	kr 300 000	kr 300 000	kr 300 000	kr 900 000
6	Anna stønad prosjektmidlar/oppdrag	TBA	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 600 000
Sum finansiering			kr 2 880 000	kr 2 650 000	kr 2 680 000	kr 8 210 000

Me klarar ikkje å ha nok eigeninnsats for å generera prosjektmidlar.

Prosjektmidlar dekker ikkje adm/drift.

Fokusområder

1. Kvalitet

- Nasjonale tenester
- Standard for norsk sider
- fou-prosjekt

2. Kompetansebygging

- Fagseminar og møteplassar
- Horeca og Norsk pommelierforening
- Rammebetingelsar
- Internasjonalt samarbeid

3. Sal og marknad

- Eksport
- Nasjonalt sal
- Statistikk og innsikt

4. Reiseliv

- Merkevarebygging
- Produktutvikling

5. Administrasjon og drift

Kvalitet - Rettleiing og FoU

Utdanning - fagskulen Hjeltnes

Finansiering
Frå hype til profesjonalisering og langsiktig berekraft

Formidlingscenter - Nasjonalt frukt- og sidersenter